

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВО»**

КВІТИНСЬКА Ірина Сергіївна

УДК 336.717.137
(індекс)

**ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ
НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ПОКАЗНИКІВ ЙОГО КРЕДИТНОГО
ПОРТФЕЛЮ**

Спеціальність 072 – фінанси, банківська справа та страхування

**Автореферат
магістерської роботи на здобуття
освітнього ступеня «магістр»**

Краматорськ – 2018

Магістерською роботою є рукопис
Роботу виконано у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент

Крук Олена Миколаївна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри фінансів,
банківської справи та підприємництва.

Офіційний рецензент – кандидат економічних наук, доцент

Фоміченко Інна Петрівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри менеджменту.

Захист відбудеться 18 грудня 2018 року о 09:00 годині на засіданні державної
екзаменаційної комісії у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ,
бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 2319.

Автореферат магістерської роботи викладено на офіційному сайті Донбаській
державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Кредитна діяльність банку виступає одним з важливих джерел залучення коштів у економіку країни і підтримку її раціонального функціонування. Банки за рахунок кредитної діяльності підвищують активність державного та підприємницького секторів економіки, домогосподарств. Проте сьогодні процес банківського кредитування потребує вдосконалення. Це стосується й формування кредитного портфеля, який займає чільне місце у пріоритетах діяльності комерційних банків, оскільки дозволяє більш чітко розробляти їхню стратегію і тактику, а також визначати можливості з кредитування клієнтів і розвитку ділової активності.

Кредитування є пріоритетною економічною функцією банків. Від того, наскільки добре банки реалізують свої кредитні функції, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Банківські кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості робочих місць, будівництву об'єктів соціального та культурного призначення, а також забезпечують економічну стабільність.

Значний внесок у дослідження проблеми аналізу кредитної діяльності комерційних банків зродили українські вчені-економісти: М. Алексеєнко, М. Білик, А. Мороз, М. Мирун, О. Васюренко, В. Грушко, О. Любунь, О. Дзюблюк, А. Єпіфанов, О. Заруба, Л. Примостка, І. Сало та інші. Однак, враховуючи досягнення фундаментальних і прикладних досліджень, слід відмити, що недостатньо уваги приділяється окремим теоретично-методичним і практичним аспектам кредитної діяльності комерційних банків.

Актуальність і важливість питань щодо підвищення ефективності кредитної діяльності комерційного банку, необхідності удосконалення здійснення кредитних операцій, покращення якості та структури банківського кредитного портфелю обумовили вибір теми, мету і послідовність наукового дослідження.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретико-методологічних засад кредитної діяльності комерційного банку, аналіз та оцінка показників кредитного портфеля комерційного банку, а також вдосконалення кредитної діяльності комерційного банку.

- розглянути сутність та значення кредитної діяльності комерційного банку у сучасних умовах економічного розвитку;
- дослідити поняття кредиту як економічної категорії, його функції, форми прояву, принципи організації та значення у розвитку економіки;
- дослідити сутність та значення кредитного портфелю комерційного банку, принципи його формування;
- організаційне та інформаційне забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку;
- проаналізувати масштаб і динаміку кредитних вкладень комерційного банку;
- провести кількісний аналіз кредитного портфелю комерційного банку;
- провести якісну оцінку кредитного портфелю комерційного банку;
- проаналізувати кредитний портфель комерційного банку за сегментами та концентрацією географічного ризику;

- визначити основні шляхи удосконалення структури системи управління проблемними кредитами комерційного банку для підвищення ефективності його кредитної діяльності;

- розробити заходи щодо впровадження заходів повернення проблемної заборгованості комерційного банку та оцінка їх ефективності;

- удосконалити методикау визначення кредитного рейтингу позичальника банку як інструменту поліпшення кредитної діяльності комерційного банку.

Об'єктом дослідження є кредитна діяльність ПАТ КБ «ПриватБанк».

Предметом дослідження є аналіз та оцінка показників кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк».

Методи дослідження. Для забезпечення досягнення поставленої мети в магістерській роботі використовувались наступні методи: групування й порівняння показників при здійсненні горизонтального й вертикального аналізу, обчисленні величини відхилень за роками та побудові порівняльних аналітичних таблиць; діалектичного пізнання – для визначення системного аспекту оцінки кредитного портфелю комерційного банку; аналізу та синтезу – для розкриття основ організації кредитної діяльності комерційного банку; економічного аналізу, абстракції та порівняння – для визначення показників, які необхідні для аналізу та оцінки кредитного портфелю комерційного банку.

Інформаційну базу роботи становили підручники, навчальні посібники, наукові праці та статті вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів в галузі аналізу кредитної діяльності комерційного банку, офіційні статистичні матеріали, дані фінансової звітності ПАТ КБ «ПриватБанк», законодавчо-нормативні акти.

Наукова складова магістерської роботи полягає у :

подальшому дослідженні:

- теоретичних основ сутності та значення кредитної діяльності комерційного банку у сучасних умовах економічного розвитку;

- теоретичних основ поняття кредиту як економічної категорії, його функцій, форм прояву, принципів організації та значення у розвитку економіки;

- теоретичних основ сутності та значення кредитного портфелю комерційного банку, принципів його формування;

- теоретичних основ організаційного та інформаційного забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку.

подальшому розгляді:

- підходів щодо аналізу масштабу і динаміки кредитних вкладень комерційного банку;

- підходів щодо кількісного аналізу кредитного портфелю комерційного банку;

- підходів щодо якісної оцінки кредитного портфелю комерційного банку;

- підходів щодо аналізу кредитного портфелю комерційного банку за сегментами та концентрацією географічного ризику.

подальшому розвитку і реалізації:

- існуючих шляхів удосконалення структури системи управління проблемними кредитами комерційного банку для підвищення ефективності його кредитної діяльності;

- існуючих підходів щодо впровадження заходів повернення проблемної заборгованості комерційного банку та оцінка їх ефективності;
- існуючих підходів удосконалення методики визначення кредитного рейтингу позичальника банку як інструменту поліпшення кредитної діяльності комерційного банку.

Перший розділ магістерської роботи присвячено дослідженню теоретико-методологічних засад кредитної діяльності комерційного банку. В його межах досліджено сутність та значення кредитної діяльності комерційного банку у сучасних умовах економічного розвитку; розглянуто поняття кредиту як економічної категорії, його функції, форми прояву, принципи організації та значення у розвитку економіки; досліджено сутність та значення кредитного портфелю комерційного банку, принципи його формування; визначено організаційне та інформаційне забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку.

В другому розділі магістерської роботи проводиться аналіз масштабів і динаміки кредитних вкладень комерційного банку; кількісний аналіз кредитного портфелю комерційного банку; якісна оцінка кредитного портфелю комерційного банку; аналіз кредитного портфелю комерційного банку за сегментами та концентрацією географічного ризику.

На основі узагальнених даних про результати аналізу показників кредитного портфеля, розроблено напрямки вдосконалення кредитної діяльності комерційного банку, які викладено **в третьому розділі** магістерської роботи. На цьому етапі визначено основні шляхи удосконалення структури системи управління проблемними кредитами комерційного банку для підвищення ефективності його кредитної діяльності; впровадження заходів повернення проблемної заборгованості комерційного банку та оцінка їх ефективності; удосконалення методики визначення кредитного рейтингу позичальника банку як інструменту поліпшення кредитної діяльності комерційного банку.

Практичне значення одержаних результатів. Результати магістерської роботи є основою для подальших теоретичних і прикладних досліджень. Запропоновані напрямки вдосконалення на основі аналізу та оцінки показників його кредитного портфелю можуть бути використані фінансовими аналітиками для розробки стратегічних планів розвитку комерційного банку та оптимізації структури його кредитного портфеля.

Структура й обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (55 найменувань на 6 сторінках) і двох додатків (на 16 сторінках), містить 50 таблиць і 5 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади кредитної діяльності комерційного банку**» досліджено сутність та значення кредитної діяльності комерційного банку у сучасних умовах економічного розвитку; розглянуто поняття кредиту як економічної категорії, його функції, форми прояву, принципи організації та значення у розвитку економіки; досліджено сутність та значення кредитного портфеля комерційного банку, принципи його формування; визначено організаційне та інформаційне забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку.

Банківська діяльність є важливим складником економічного розвитку кожної країни. У загальній сукупності банківських операцій кредитна діяльність займає одне із пріоритетних місць, оскільки доходи від її здійснення становлять основну частку доходів банку. Зважаючи на сучасні проблеми функціонування банків в умовах економічної кризи, зростає значимість дослідження питань, пов'язаних із залученням та розміщенням кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг.

Кредитна діяльність комерційних банків полягає в проведенні комплексу дій, що пов'язані із наданням та погашенням банківських позичок. Ця кредитна діяльність має відповідати певним вимогам і умовам, здійснюється відповідно до принципів строковості, цільового характеру, забезпеченості та платності кредиту.

Кредитну діяльність комерційного банку, як економічне поняття, розрізняють з різних точок зору.

Так, кредитну діяльність комерційного банку з точки зору організаційного підходу розглядають як стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі таких принципів кредитування, як строковість, платність, забезпеченість, поверненість та цільовий характер використання.

Кредитна діяльність в розрізі стратегії включає пріоритети, принципи та цілі окремого комерційного банку на кредитному ринку, а стосовно тактики – фінансовий та інший інструментарій, що використовується даним комерційним банком для реалізації його цілей при здійсненні кредитних угод, правила їх здійснення, регламент організації кредитного процесу.

Кредитна діяльність в більш вузькому розумінні – це система заходів комерційного банку в сфері кредитування його клієнтів, що здійснює банк для реалізації своєї загальної стратегії в певному періоді часу.

Таким чином, кредитна діяльність як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних відносин, з одного боку, та функціонування кредитного механізму – з другого. В процесі своєї діяльності банк стикається з кредитним ризиком – ризиком несплати позичальником основного боргу та процентів.

Необхідність кредиту викликана існуванням товарно-грошових відносин. Його передумовою є наявність поточних або майбутніх доходів у позичальника, а конкретними причинами, що обумовлюють необхідність кредиту, – коливання потреби у коштах та джерелах їх формування як у юридичних, так і у фізичних осіб. Коли у одних з них кошти вивільняються, іншим їх не вистачає. Ця суперечність

розв'язується за допомогою кредиту, який необхідний позичальнику для розширення виробництва, повного забезпечення власних потреб.

Кредит є самостійною економічною категорією, а кредитні відносини утворюють окрему нішу в загальній системі кредитних відносин. Це вимагає як поглибленого теоретичного дослідження, так і аналізу усвідомлення й уточнення суті кредиту як економічної категорії, що формує понятійне наповнення досліджуваних відносин.

Поняття банківського кредиту можна визначити наступним чином: банківський кредит – це економічні відносини, які виникають з приводу перерозподілу кредитного потенціалу банку на умовах повернення, платності, строковості та цільового використання позичкових ресурсів. А розмір залучених банком ресурсів за мінусом загального резерву ліквідності, становить його кредитний потенціал.

Важлива роль кредиту полягає в тому, що він сприяє поглибленню міжнародного розподілу праці, перехресному руху капіталу, прискоренню розвитку виробництва в державах, що імпортують капітал.

Основним джерелом доходів банків є отримання прибутку від здійснення кредитних операцій, а так як у процесі управління кредитною діяльністю банку об'єктами є не лише кожна окрема кредитна операція, а й сукупність усіх наданих банком кредитів з їх взаємовпливом і взаємозалежністю, тобто кредитний портфель банку, то одним з головних завдань, яке сьогодні повинне стояти перед менеджментом банків, є ефективне управління кредитним портфелем банку.

Управління кредитним портфелем дає змогу балансувати та стримувати ризик усього портфеля, контролювати ризик, притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позиковим інструментам, кредитам та умовам діяльності. Аналіз кредитного портфеля потребує дослідження його структури в розрізі груп ризику, ступеня забезпеченості, галузевої структури, форм власності позичальників і т. п., а також вивчення динаміки кожної групи, сегментації кредитного портфеля.

Кредитний портфель – це економічно обґрунтована та структурована сукупності кредитних угод і зобов'язань, сформованих відповідно до вимог кредитної політики банківської установи, органів банківського нагляду та прийнятного рівня кредитного ризику.

При формуванні кредитного портфелю потрібно враховувати основні показники кредитної діяльності банку, а управління портфелем кредитування має носити комплексний характер і вимагає відповідного підходу.

На організацію процесу управління кредитним портфелем банку суттєвий вплив має чинне законодавство, яке регулює здійснення кредитних операцій, шляхом визначення форм і видів кредитів, принципів та умов банківського кредитування.

Важливе місце в здійсненні кредитних операцій комерційних банків є нормативно-правові акти, які регулюють питання ліцензування банківських операцій.

Важливу роль в процесі управління кредитним портфелем банку є система інформаційного забезпечення. На основі достовірної, повної, систематизованої, актуальної інформації здійснюється аналіз, планування, регулювання та контроль

кредитної політики, що сприяє формуванню оптимального кредитного портфелю банківської установою.

Особлива увага повинна приділятися організації роботи з ведення картотеки кредитної інформації, яка є внутрішньою, хронологічної та всеосяжної реєстрацією взаємовідносин банку з клієнтами.

Таким чином, для здійснення ефективного управління кредитним портфелем банківської установи, необхідно дотримуватися чинного законодавства та внутрішніх положень, які безпосередньо регулюють процес організації кредитного процесу.

У другому розділі **«Аналіз та оцінка показників кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2016 рр.»** проаналізовано масштабів і динаміку кредитних вкладень комерційного банку; надано кількісний аналіз кредитного портфелю комерційного банку; надано якісну оцінку кредитного портфелю комерційного банку; проаналізовано кредитного портфелю комерційного банку за сегментами та концентрацією географічного ризику.

Загальне зниження показника загальної кредитної активності ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2016 рр. складає 0,55 пункту.

Стан кредитної політики ПАТ КБ «ПриватБанку» за період 2013-2015 рр. вважається задовільним з огляду на значення отриманих в результаті розрахунків відносних показників, що в переважній більшості майже знаходяться в межах рекомендованих значень. Але у 2016 році ситуація змінюється, що призводить до погіршення фінансового стану комерційного банку, на це вказують результати розрахунку всіх показників, які нижче норми, а коефіцієнт співвідношення кредитів та капіталу банку має від'ємне значення, яке було пов'язано з отриманням накопиченого дефіциту банком.

Кредити юридичним особам за період 2013-2014 рр. збільшилися на 25033 млн. грн. або 20,17%. Кредити фізичним особам у вигляді кредитних карток за період, що аналізувався зросли на 192 млн. грн., іпотечні кредити збільшилися на 1855 млн. грн., дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом від юридичних осіб збільшилася на 154 млн. грн. Кредити на придбання автомобіля фізичним особам, споживчі кредити, кредити підприємствам малого та середнього бізнесу, дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом від фізичних осіб за період, що аналізувався скоротилися. Резерв на знецінення кредитів у 2013 році складав 20616 млн. грн., а у 2014 році – 21541 млн. грн. Всього кредитів та авансів клієнтам ПАТ КБ «ПриватБанк» надав у 2014 році на 25569 млн. грн. або 19,14% більше ніж у 2013 році.

За період 2014-2015 рр. кредити юридичним особам збільшилися на 23,31%. Кредити фізичним особам у вигляді кредитних карток, споживчі кредити за період, що аналізувався зменшилися. Іпотечні кредити фізичним особам, кредити на придбання автомобіля фізичним особам, кредити підприємствам малого та середнього бізнесу у 2015 році в порівнянні з 2014 роком збільшилися. Всього кредитів та авансів клієнтам банк надав у 2015 році на 18,94% більше ніж у 2014 році.

За період 2015-2016 рр. кредити юридичним особам зменшилися на 2,96%. Кредити фізичним особам у вигляді кредитних карток, дебіторська заборгованість за

фінансовим лізингом від фізичних осіб за період, що аналізувався зменшилися. Іпотечні кредити фізичним особам, кредити на придбання автомобіля фізичним особам, споживчі кредити, кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП), дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом від юридичних осіб збільшилися. Всього кредитів та авансів клієнтам банк надав на 76,98% менше, ніж у 2015 році.

Незважаючи на те, що кредитування фізичних осіб має позитивну тенденцію, у 2016 році резерв на знецінення кредитів юридичним особам було збільшено на 155,9 млрд. грн. Більш того, у банку виникла потреба у доформуванні додаткового резерву ще на 10 млрд. грн., що у результаті призвело до від'ємного значення балансового капіталу ПАТ КБ «ПриватБанк» в 882 млн. грн. Це підтверджує низьку якість кредитного портфеля ПАТ КБ «ПриватБанк» у 2016 році.

Аналіз динаміки кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2014 рр. показав, що у складі торгівлі нафтопродуктами розкриті кредити та аванси клієнтам зменшилися на 4,49%. Кредити фізичним особам збільшилися на 5,59%. У складі виробництво та торгівля феросплавами відмічається динаміка збільшення кредитів та аванси клієнтам. У складі сільського господарства, сільськогосподарського машинобудування та харчової промисловості розкриті кредити та аванси клієнтам у сумі 21872 млн. грн. у 2014 році. У складі промислового виробництва та хімічної промисловості відмічається динаміка збільшення кредитування.

Аналіз динаміки кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2014-2015 рр. показав, що у складі торгівлі нафтопродуктами розкриті кредити та аванси клієнтам на 42 млн. грн. Кредити фізичним особам збільшилися на 6,73%. У складі виробництво та торгівля феросплавами, промислового виробництва та хімічної промисловості відмічається динаміка збільшення кредитування. У складі сільського господарства, сільськогосподарського машинобудування та харчової промисловості розкриті кредити та аванси клієнтам у сумі, що більше на 34,88% ніж у 2014 році.

Аналіз динаміки кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2014-2015 рр. показав, що у складі торгівлі нафтопродуктами розкриті кредити та аванси клієнтам збільшилися на 129,38%. Кредити фізичним особам збільшилися на 1,48%. У складі виробництво та торгівля феросплавами, сільського господарства, сільськогосподарського машинобудування та харчової промисловості, промислового виробництва та хімічної промисловості відмічається динаміка їх зменшення кредитування.

Аналіз структури кредитного портфелю за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2016 рр. показав, що у структурі кредитного портфелю значних змін не відбувалося.

Найбільші суми кредитів та авансів клієнтам було видано у наступні галузі: торгівля нафтопродуктами; кредити фізичним особам; виробництво та торгівля феросплавами; сільське господарство, сільськогосподарське машинобудування та харчова промисловість; промислове виробництво та хімічна промисловість.

Аналіз кредитів за кредитною якістю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2014 рр. показав, що не прострочені та не знецінені кредити збільшилися на 5,36%. Прострочені, але не знецінені кредити скоротились на 3,68%. Кредити, визначені як

індивідуально знецінені збільшилися на 49,60.

Аналіз кредитів за кредитною якістю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2014-2015 рр. показав, що не прострочені та не знецінені кредити збільшилися на 6,20%. Прострочені, але не знецінені кредити зросли на 123,80%. Кредити, визначені як індивідуально знецінені збільшилися на 42,85%.

Аналіз кредитів за кредитною якістю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2015-2016 рр. показав, що не прострочені та не знецінені кредити зменшилися на 83,68%. Прострочені, але не знецінені кредити знизилися на 75,46%. Кредити, визначені як індивідуально знецінені збільшилися на 117322 млн. грн.

Таким чином, за підсумками проведення аналізу кредитного портфеля ПАТ КБ «ПриватБанк» можна зробити висновок, що для підвищення ефективності кредитної діяльності банку необхідне звернути увагу на оптимізацію власного кредитного портфеля шляхом покращення його структури за допомогою зменшення долі нестандартних кредитів.

У третьому розділі «**Вдосконалення кредитної діяльності комерційного банку**» обґрунтовано заходи щодо удосконалення структури системи управління проблемними кредитами комерційного банку для підвищення ефективності його кредитної діяльності; впроваджено заходи повернення проблемної заборгованості комерційного банку та проведена оцінка їх ефективності; удосконалено методику визначення кредитного рейтингу позичальника банку як інструменту поліпшення кредитної діяльності комерційного банку.

На всіх етапах перед тим як застосовувати ті чи інші заходи і процедури щодо поліпшення якості проблемних кредитів та їх повернення ПАТ КБ «ПриватБанк» повинен ретельно проаналізувати і зважити витрати і зусилля, з одного боку, і кінцевий результат, з іншого, враховуючи при цьому і економічний ефект.

Оцінка ефективності застосування різних способів повернення проблемної заборгованості ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2016 рік наведена у таблиці 3.1. Як видно з таблиці 3.1 максимальний дохід за вирахуванням комісії та без врахування ефективності збору боргів комерційний банк отримає у результаті впровадження Collection системи ПАТ КБ «ПриватБанк» у розмірі 41403,85 млн. грн. Враховуючи різні відсоткові ставки, які пропонують колекторські фірми за різної якості проблемних кредитів, дохід у такому випадку складе 17661,81 млн. грн.

Враховуючи ефективність збору проблемної заборгованості, дохід ПАТ КБ «ПриватБанк» за вирахуванням комісії колекторського агентства складе всього 1059,71 млн. грн. Використовуючи для повернення боргів факторинг та продаж простроченої частини кредитного портфелю колекторській фірмі, дохід складе 6537,45 млн. грн. та 4358,3 млн. грн. відповідно. У випадку ж впровадження Collection системи ПАТ КБ «ПриватБанк», його дохід становитиме 7452,69 млн. грн.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про найбільшу ефективність впровадження Collection системи ПАТ КБ «ПриватБанк», незалежно від максимально можливого збору проблемних боргів іншими способами.

Також у роботі було запропоновано удосконалити методику визначення кредитного рейтингу позичальника. Сутність запропонованої методики полягає у побудові внутрішньої моделі оцінювання кредитоспроможності клієнта – юридичної особи.

Таблиця 3.1 – Оцінка ефективності застосування різних способів повернення проблемної заборгованості ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2016 рік

Показники	Способи повернення проблемної заборгованості			
	залучення колекторського агентства за комісійну винагороду	продаж простроченої частини кредитного портфелю колекторській фірмі	використання факторингу	впровадження Collection системи ПАТ КБ «ПриватБанк»
Комісія, %	10-80	90	85	5*
Переданий портфель, млн. грн.	43583	43583	43583	43583
Ефективність збору проблемних боргів банку, %	6	–	–	18
Повернення заборгованості, млн. грн.	2614,98	–	–	7844,94
Дохід банку за вирахуванням комісії (не враховуючи ефективність збору боргів за певним способом), млн. грн.	17661,81	4358,3	6537,45	41403,85
Дохід банку за вирахуванням комісії (враховуючи ефективність збору боргів за певним способом), млн. грн.	1059,71	4358,3	6537,45	7452,69

* – відсоток загальних витрат банку на Collection систему ПАТ КБ «ПриватБанк».

Даний підхід дозволить провести аналіз різних аспектів діяльності позичальника і визначити можливість надання кредиту на даному етапі його

розвитку. В результаті запропонованої методики необхідно здійснити розподіл вагових коефіцієнтів. Таблиця розподілу ваг служить для переходу від суми балів, які присвоєні кожному критерію, до загальної суми балів кожної групи, які попередньо зважуються на вагу підгрупи, в якій знаходиться оцінюваний критерій. Результатом вищевказаних дій є число від 0 до 100, яке є бальним рейтингом клієнта і може бути перетворено у внутрішній рейтинг згідно з розробленою таблицею розподілу балів.

Апробація запропонованого методу ранжування проведена на прикладі клієнту банку ПАТ «Х», данні якого не дозволяє розкривати банківська таємниця. Результати оцінки клієнта ПАТ «Х» на основі запропонованого методу наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Результати оцінки клієнта ПАТ «Х» на основі запропонованого методу

Показник	Оцінка в балах
Класифікація галузі клієнта	80
Положення клієнта на ринку основної продукції	60
Оцінка динаміки обсягів продажів клієнта	100
Оцінка залежності клієнта від постачальників основної продукції / послуг	70
Оцінка залежності клієнта від покупців основної продукції / послуг	70
Наявність позитивної кредитної історії	60
Диверсифікація поточних фінансових зобов'язань клієнта	50
Диверсифікація бізнесу клієнта	70
Наявність аудиторської та управлінської звітності	60
Термін діяльності клієнта на ринку	60
Інтегральний коефіцієнт	70
Оцінка якості розрахунків	60
Достатність операційного прибутку для обслуговування запитуваних фінансових зобов'язань	100
Кількість грошових коштів на кінець періоду з урахуванням погашення кредитів	100
Наявність бізнес-плану розвитку бізнесу позичальника, який розкриває всі аспекти прогностичної діяльності	0

В результаті отриманих даних проводимо корегування показників відповідно до вагових коефіцієнтів та отримуємо наступне співвідношення щодо визначення класу позичальника, яке наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Визначення класу позичальника

Назва групи	Вага	Сума балів	Результат
Аналіз ринкового позиціонування клієнта	0,25	77	71,2
Характеристика клієнта	0,1	60	
Фінансовий стан клієнта	0,55	69	
Розрахунок окупності проекту	0,1	80	

Таким чином, клієнту можна присвоїти клас А3, при цьому в ПАТ КБ «ПриватБанк» даному клієнту присвоєно найвищий клас, що вказує на неточності існуючої системи оцінки фінансового стану юридичної особи.

Розроблена методика визначення кредитного рейтингу, ключовою перевагою якої є простота розрахунків, дозволяє провести повний аналіз діяльності потенційного позичальника та на основі отриманих висновків приймати обґрунтовані рішення щодо можливості його кредитування.

Застосування наведеної методики в якості інструменту реалізації кредитної політики дозволить підвищити ефективність кредитної діяльності банку шляхом зменшення рівня кредитного ризику.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання – вдосконалення кредитної діяльності комерційного банку, що виявляється у розробці відповідних пропозицій щодо впровадження заходів повернення проблемної заборгованості комерційного банку та удосконалення методики визначення кредитного рейтингу позичальника банку. Зміст основних висновків і рекомендацій полягає в наступному.

1. Визначено, що для ефективної кредитної діяльності комерційного банку необхідно раціонально використовувати наявні ресурси, а також вкладати їх в різні активи. Найбільш відомим методом використання банківських ресурсів, а також головним напрямком діяльності комерційних банків є видача кредитів, яка з одного боку – найбільш прибуткова операція, з іншого боку – найбільш ризикована. Одним з основних моментів реалізації кредитної політики є формування кредитного портфеля. Ефективність кредитної діяльності обумовлена якістю сформованого кредитного портфеля. У дослідженні були виявлені зв'язки, які виникають між учасниками в процесі формування кредитного портфеля, що дозволяє забезпечити прийняття ефективних управлінських рішень.

2. У роботі уточнено сутність поняття «кредиту», визначено основні теорії кредиту та принципи кредитування. Кредит – це економічні відносини, які виникають з приводу перерозподілу кредитного потенціалу банку на умовах повернення, платності, строковості та цільового використання позичкових ресурсів. А розмір залучених банком ресурсів за мінусом загального резерву ліквідності, становить його кредитний потенціал. Дане визначення враховує процес перерозподілу тимчасово вільних коштів між кредитором і позичальником, підкреслює джерела формування кредитних ресурсів, уточнює місце функціонування банківського кредиту, враховує сучасні принципи кредитування.

3. У роботі уточнено сутність поняття «кредитний портфель», значення та принципи його формування. Кредитний портфель – це економічно обґрунтована та структурована сукупності кредитних угод і зобов'язань, сформованих відповідно до вимог кредитної політики банківської установи, органів банківського нагляду та прийнятного рівня кредитного ризику. Якісний кредитний портфель є результатом цілеспрямованих і ефективних управлінських рішень посадових осіб, які відповідають за кредитну діяльність банку. Процес формування кредитного портфеля надзвичайно важливий для банківських установ, оскільки кредитні операції хоча і є найбільш прибутковими, водночас вони найбільш ризиковані.

4. Досліджено організаційне забезпечення оцінки ефективності управління кредитним портфелем комерційного банку. На організацію процесу управління кредитним портфелем банку суттєвий вплив має чинне законодавство, яке регулює здійснення кредитних операцій, шляхом визначення форм і видів кредитів, принципів та умов банківського кредитування. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення контролю та мінімізації кредитного ризику банків повинно передбачати наявність системи збору, обробки, зберігання та аналізу інформації про позичальників, що дозволить проводити більш якісну оцінку кредитоспроможності позичальників та мінімізувати кредитні ризики на етапі прийняття рішення про видачу кредиту.

5. Оцінка масштабів кредитної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» дозволила виявити, що на протязі 2013-2015 рр. показник кредитної активності мав тенденцію до збільшення. Відбулися зміни питомої ваги кредитного портфеля в активах банків. У 2013 році частка кредитного портфеля в активах складала 75,55%, у 2014 році – 74,79%, у 2015 році – 83,20%. Тому частку кредитного портфеля в загальних активах на такому рівні слід розцінювати як високу. Обсяг кредитних операцій у період з 2013 по 2016 роки зменшився майже у 3 рази через значні відрахування у резерви банку. Така тенденція при практично не змінному обсягу загальних активів банку призвела до того, що показник кредитної активності знизився до 21,24%. За період 2013-2015 рр. кредитна діяльність банку мала помірну стратегію в галузі кредитування, але у 2016 році стався перехід до пасивної кредитної стратегії. Аналіз кредитного портфеля за категорією позичальника показав, що банк віддає перевагу кредитуванню суб'єктів господарювання.

6. Проведено аналіз кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за галузями економіки за період 2013-2016 рр. Найбільшу частку в кредитному портфелі займає галузь торгівлі нафтопродуктами. Друге та третє місце (від 8% до 15%) у структурі кредитів банку за галузями економіки посідають: кредити фізичним особам; виробництво та торгівля феросплавами; сільське господарство, сільськогосподарське машинобудування та харчова промисловість; промислове виробництво та хімічна промисловість. Найменша частка приходить на підприємства малого та середнього бізнесу.

7. Проведено аналіз якості кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2016 рр., яка значно погіршилась. Негативним є суттєвий обсяг знецінених кредитів – 206,5 млрд. грн., з них лише невелика частина – кредити фізичним особам та підприємства малого та середнього бізнесу (14,9 млрд. грн.). У банку відсутні якісні застави за кредитами юридичним особам та фінансового лізингу, тому позичальники не зацікавлені у погашенні кредитів, а стягнення заборгованості в судовому порядку є надважким; банк не у змозі вчасно виконувати свої зобов'язання. Так, із 178,4 млрд. грн. кредитів юридичним особам та 15,3 млрд. грн. фінансового лізингу застава лише на 23,7 млрд. грн. Для підвищення ефективності кредитної діяльності банку необхідне звернути увагу на оптимізацію власного кредитного портфеля шляхом покращення його структури за допомогою зменшення долі нестандартних кредитів.

8. Проведено аналіз кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2016 рр. за сегментами та концентрацією географічного ризику. За період 2013-2015 рр. у структурі кредитного портфеля комерційного банку за сегментами найбільшу питому вагу займали кредиту у роздрібну банківську діяльність. У 2016

році кредитування роздрібною банківською діяльністю та корпоративною банківською діяльністю відбувалося майже у рівних пропорціях, що підтверджується співвідношенням 45,2% до 54,17%. Кредити країнам ОЕСР за період 2013-2015 рр. складають 3,24%, 6,17% та 7,14% відповідно у загальному обсягу кредитів банку. У 2016 році їх питома вага різко зменшується та складає лише 0,64%. Кредити іншим країнам за період, що досліджується складають 5,07%, 6,78%, 9,16% та 9,07% відповідно у загальному обсягу кредитів банку. Таким чином, кредитна діяльність ПАТ КБ «ПриватБанк» сконцентрована на контрагентах України. Але потрібно здійснювати пошук та реалізацію можливих напрямків співпраці з надійними банками розвинених країн та розширення обсягів кредитування банків ОЕСР.

9. Розроблено напрями вдосконалення кредитної діяльності комерційного банку. В сучасних умовах важливе практичне значення має ефективна організація управління проблемними активами банків. Робота з проблемними кредитами потребує від комерційних банків України використання нових напрямів та забезпечення високої кваліфікації і спеціальної підготовки працівників, які відповідають за формування політики управління проблемною заборгованістю, аналіз та оцінку ризиків позичальників, моніторинг та роботу з проблемними кредитами, оцінку фінансового стану позичальників, аналіз та супровід інвестиційних проектів для реалізації яких надавали кредити. Саме тому, у роботі запропоновано удосконалення системи управління проблемними кредитами ПАТ КБ «ПриватБанк» та детальний опис її основних стратегій.

10. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про найбільшу ефективність впровадження Collection системи ПАТ КБ «ПриватБанк», незалежно від максимально можливого збору проблемних боргів іншими способами. Дискусійним є вибір другого способу ефективності повернення боргу, а саме факторингу чи колекторської фірми за комісійну винагороду. Проведені кінцеві розрахунки доводять, що факторинг є кращим способом для ПАТ КБ «ПриватБанк». Головним недоліком повернення проблемної заборгованості при зверненні до колекторської фірми за комісійну винагороду, як зазначалося вище, є статистично низька ефективність збору боргів. Отже, якщо ПАТ КБ «ПриватБанк» не вдається знайти надійну колекторську фірму з високим показником ефективності збору проблемних боргів, то краще вдаватися до факторингових операцій та продавати весь проблемний кредитний портфель за меншим дисконтом, ніж його повний продаж колекторській фірмі. Але слід звернути увагу, що за всіма показниками впровадження та використання Collection системи ПАТ КБ «ПриватБанк» буде найбільш вигідним і ефективним інструментом при роботі з проблемною заборгованістю, що пояснюється низькими витратами на впровадження даної системи та найбільшим рівнем ефективності збору проблемної заборгованості серед розглянутих способів. ПАТ КБ «ПриватБанк» необхідно впроваджувати Collection системи.

11. Запропоновано удосконалити методіку визначення кредитного рейтингу позичальника як інструменту поліпшення кредитної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» в рамках введення в дію системи присвоєння рейтингу для клієнтів позичальників-юридичних осіб, що дозволить здійснити більш якісну оцінку діяльності майбутнього позичальника та покращити якість кредитного портфеля банку в цілому. Розроблена методіка визначення кредитного рейтингу, ключовою перевагою якої є простота розрахунків, дозволяє провести повний аналіз

діяльності потенційного позичальника та на основі отриманих висновків приймати обґрунтовані рішення щодо можливості його кредитування. До складу системи входять показники, що характеризують ринкове позиціонування клієнта, загальну діяльність клієнта на ринку, його фінансовий стан та оцінюють окупність запропонованого проекту. Застосування наведеної методики в якості інструменту реалізації кредитної політики дозволить підвищити ефективність кредитної діяльності банку шляхом зменшення рівня кредитного ризику. Практична апробація моделі була здійснена на основі даних існуючого клієнта ПАТ КБ «ПриватБанк». В результаті аналізу було отримано нижчий рейтинг ніж був проставлений самим банком, що дає змогу стверджувати про переоцінку певних факторів існуючою методикою, що, в свою чергу, може призвести до підвищення кредитного ризику банку.

Використання у практичній діяльності представлених висновків і рекомендацій щодо впровадження Collection системи, яка є ефективним інструментом при роботі з проблемною заборгованістю та удосконалення методики визначення кредитного рейтингу позичальника в рамках введення в дію системи присвоєння рейтингу для клієнтів позичальників-юридичних осіб сприятиме вдосконаленню кредитної діяльності комерційного банку.

АНОТАЦІЯ

Квітінська І. С. Вдосконалення кредитної діяльності комерційного банку на основі аналізу та оцінки показників його кредитного портфелю. – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2018.

Роботу присвячено вирішенню актуального наукового завдання – вдосконаленню кредитної діяльності комерційного банку на основі аналізу та оцінки показників його кредитного портфелю.

Визначено теоретико-методологічні засади кредитної діяльності комерційного банку.

Проведено аналіз та оцінку показників кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за період 2013-2016 рр.

Вдосконалено кредитну діяльність комерційного банку за рахунок розробки відповідних пропозицій щодо впровадження заходів повернення проблемної заборгованості комерційного банку та удосконалення методики визначення кредитного рейтингу позичальника банку.

Ключові слова: *аналіз, оцінка, кредитна діяльність, комерційний банк, кредитний портфель, кредитні операції, кредитні вкладення.*

АННОТАЦИЯ

Квитинская И. С. Совершенствование кредитной деятельности коммерческого банка на основе анализа и оценки показателей его кредитного портфеля. - На правах рукописи.

Магистерская работа на получение образовательно-квалификационного уровня «магистр» по специальности 072 – Финансы, банковское дело и страхование. – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2018.

Работа посвящена решению актуальной научной задачи – совершенствованию кредитной деятельности коммерческого банка на основе анализа и оценки показателей его кредитного портфеля.

Определены теоретико-методологические основы кредитной деятельности коммерческого банка.

Проведен анализ и оценка показателей кредитного портфеля ПАО КБ «ПриватБанк» за период 2013-2016 гг.

Усовершенствована кредитную деятельность коммерческого банка за счет разработки соответствующих предложений по внедрению мероприятий по возврату проблемной задолженности коммерческого банка и совершенствования методики определения кредитного рейтинга заемщика банка.

Ключевые слова: анализ, оценка, кредитная деятельность, коммерческий банк, кредитный портфель, кредитные операции, кредитные вложения.

SUMMARY

Kvitynska I. S. Improvement of credit activity of commercial Bank on the basis of the analysis and evaluation of the performance of its loan portfolio. – As a manuscript.

Thesis for a master's degree on the specialty 072 – Finances, banking and insurance. – Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2018.

The work is devoted to solution of actual scientific problems – the improvement of credit activities of commercial Bank based on the analysis and evaluation of the performance of its loan portfolio.

The theoretical methodological foundations of credit activity of commercial banks.

The analysis and evaluation of indicators of the loan portfolio of PJSC CB «PrivatBank» for the period 2013-2016.

Improved credit activity of commercial Bank through the development of appropriate proposals for the implementation of measures to recover the bad debts of the commercial Bank and the development of methods for determining the credit rating of the borrower Bank.

Keywords: analysis, rating, credit activities, commercial Bank, credit portfolio, credit operations, credit investments.